

Голові
спеціалізованої вченої ради Д 26.004.01
в Національному університеті
біоресурсів і природокористування України
д.е.н., професору
С.М. Кваші

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

**кандидата економічних наук, доцента
ГОГОЛЬ ТЕТЯНИ ВАСИЛІВНИ**

на дисертаційну роботу Ващенко Валентина Васильовича на тему
**«Прогнозування розвитку державного резерву в довгостроковому
періоді»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством

***1. Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із
науковими програмами, планами і темами.***

Одним із найважливіших напрямків розвитку держави є забезпечення розвитку Державного агентства резерву України (далі – Держрезерв України), який входить до системи органів виконавчої влади та утворене для реалізації державної політики у сфері державного резерву. Розвиток сучасного ринку – це один з головних елементів більш складної системи господарювання, у якій тісно взаємодіють ринковий механізм, державні регулюючі інститути та стан суспільної свідомості щодо формування системи державного резерву. Фундаментальним завданням економічної науки є енергетична та продовольча безпека як обов'язкова умова для формування національної безпеки будь-якої держави.

Формування фундаментальних принципів розвитку держави дає підстави узагальнювати, що Україна видобуває незначні порівняно з власними потребами обсяги нафти та виготовлення нафтопродуктів. Розвиток наукових програм передбачає наукові розрахунки щодо

забезпечення лівової частки щоденних потреб країни у нафтопродуктах відбувається за рахунок їх поставок нафтотрейдерами. Згадана проблематика у вітчизняній і зарубіжній літературі відносно не нова, проте недостатня її досліджуваність є надзвичайно актуальною в контексті розвитку Стратегії національної безпеки України та Закону України «Про державний матеріальний резерв», гарантування конституційного права громадян України на продовольче забезпечення. Не розв'язано ряд проблем, пов'язаних із вибором індикаторів і методичних підходів до оцінки та прогнозування рівня державного резерву. Крім того, створення мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів (далі – МЗНН) упереджуватиме створення штучного ажіотажу на ринку нафтопродуктів. Навіть враховуючи той факт, що модель створення МЗНН може передбачати незначне підвищення ціни на нафтопродукти – це загалом суттєвий стабілізуючий чинник для зростання економічного потенціалу країни.

Питання регулювання продовольчої безпеки та енергетичної безпеки є ключовими в спільній аграрній політиці Європейського Союзу та інших розвинутих країн світу. Такими вони мають стати і в Україні, яка має досить високий аграрний потенціал.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти України, аналітичні огляди і матеріали Міністерства енергетики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державного агентства резерву України, офіційні дані Державної служби статистики України, Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, статистичної служби Європейського Союзу, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, періодичні видання, матеріали міжнародних конференцій, результати власних досліджень і розрахунки автора.

Здобувач Ващенко В.В. у дисертаційній роботі поставив і вирішив комплекс наукових задач, які пов'язані з питаннями забезпечення розвитку

Державного агентства резерву України. Автором проаналізовано сучасні наукові роботи, статті та публікації, присвячені досліджуваній проблематиці; виявлено різні підходи до трактування поняття «Державного агентства резерву України»; доведено, що дана категорія є складним і багатоаспектним поняттям, яке слід виокремити з агрегованого поняття «резерву»; обґрунтовано необхідність уточнення і розширення поняття Державного агентства резерву України, поглиблено економічний зміст категорії; запропоновано використовувати теоретичний підхід для тлумачення Державного агентства резерву України, основою якого є структуризація та класифікація основних її елементів; визначено, що економічні теорії не гарантують остаточного вирішення проблеми забезпечення Державного агентства резерву України, у тому числі і в не кризових умовах економічного розвитку, але створюють платформу для сучасного розуміння Державного агентства резерву України як світової проблеми при появі нових викликів і загроз для економіки.

Підтвердженням актуальності теми дисертаційної роботи слугує також її зв'язок з науково-дослідною роботою НУБІП України, а саме: дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів та природокористування України за темами: «Розробка новітньої концепції економічної безпеки держави на основі формування самодостатності територіальних громад» (номер державної реєстрації 0116U001603) і «Розвиток біосоціальної економіки та управління природокористуванням» (номер державної реєстрації 0114U000663), у рамках яких здобувачем обґрунтовано, систематизовано та узагальнено наукові підходи до оцінки економічної безпеки сільського господарства, способи використання природних ресурсів для виробництва біопалива, оцінено вплив різних видів біоенергетики на економічну безпеку сільського господарства та продовольчої і енергетичної безпеки на основі інвестиційно-інтеграційного вектору розвитку національної економіки.

З огляду на вище відмічене, можна стверджувати, що дисертаційне

дослідження на тему «Прогнозування розвитку державного резерву в довгостроковому періоді» є актуальним і відповідає вимогам часу.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, їх достовірність.

Дисертаційна робота Ващенко В.В. є виконана особисто науковим дослідженням, у якому узагальнено і обґрунтовано теоретико-методологічні і практичні засади реалізації прогнозування розвитку державного резерву у довгостроковому періоді.

Наукові положення та отримані результати досліджень автора є обґрунтованими та достовірними, що підтверджується проведеною кваліфікованою аналітичною роботою, вивченням і дослідженням наукових здобутків вітчизняних та зарубіжних учених, розробкою системи показників і механізмів прогнозування розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки.

Висновки та рекомендації дисертаційної роботи підтверджуються використанням загальноприйнятих в економічній науці методів наукового пізнання та спеціальних методів наукового дослідження національної економіки, а саме: використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: при проведенні дослідження використовувалися такі загальнонаукові та спеціальні методи: історичний та монографічний – під час роботи з фаховими інформаційними джерелами та текстовим представленням зазначеної проблематики; системний – для уточнення категоріального апарату; економіко-математичний та статистичний – при опрацюванні статистичної інформації та виведення аналітичних виразів; SWOT-аналіз – для систематизації стратегічних напрямів розвитку державного резерву; індексний – для визначення інтегральних оцінок та загального рівня економічної безпеки держави; синергетичний та логічний – у процесі визначення позитивних соціальних та економічних ефектів, економіко-математичного моделювання SARIMA та ARIMA – під час розрахунку створення

запасів МЗНН на 61 добу середньодобового споживання нафтопродуктів у країні, з метою узагальнення результатів дослідження і формування висновків.

Виходячи з того, що процес прогнозування поєднує в собі два елементи – передбачення і пропонування, у ході дослідження застосовано такі прогнози: пошуковий, який носить теоретико-пізнавальний (науково-дослідний) характер, не враховує цілеспрямованих дій з боку суб'єктів управління, але має своїм завданням з'ясувати, як буде розвиватися досліджуваний об'єкт при збереженні існуючих тенденцій; нормативний – має управлінський характер, пов'язаний із можливістю прийняття на основі отриманих знань управлінського рішення, розробляється на ґрунті наперед визначених цілей (нормативів).

Застосування сукупності зазначених методів здійснено логічно, обґрунтовано та на високому науковому рівні.

Дисертантом застосовано методику, яка ґрунтується на базових принципах економічної теорії, а також на теоретико-методологічних засадах системного вивчення суспільних явищ та процесів на рівні національної економіки. Результати дисертаційної роботи відповідають визначеній меті.

Запропоновано науково-методологічні підходи до оцінювання рівня визначення системи показників по принципу багатофункціональності та чітко визначено соціально-економічні параметри продовольчої та енергетичної безпеки ; що сприяє формування дієвого механізму управління цими процесами відповідно до європейських вимог ведення господарської діяльності.

Реалізація пропозицій автора сприяє вдосконаленню системи показників у механізмі регулювання та визначення підходів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і впливу факторів на основні положення дисертації, що опубліковано у 23 наукових працях, з яких 2 колективні монографії, 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави та 10 тез наукових доповідей, 5 методичних рекомендацій.

Зроблені автором узагальнення спираються на результати теоретичних і аналітичних досліджень.

Про обґрунтованість та достовірність викладених у дисертації положень, висновків і рекомендацій свідчить їх апробація, здійснена на практиці, а саме: теоретичне значення дослідження полягає в удосконаленні методів формування системи показників мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів, яке може стати основою формування довгострокової стратегії. Результати роботи науково обґрунтовують підходи до дослідження системи показників мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів в Україні.

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, характеризується достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності положень, висновків та рекомендацій.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційного дослідження свідчать, що наукові положення, висновки і пропозиції сформульовані дисертантом самостійно. Вони містять наукову новизну і відображають особистий внесок автора у поглиблення теоретико-методологічних і методичних основ дослідження економічних систем та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо реалізації продовольчої безпеки та економічної безпеки по прогнозуванню розвитку державного резерву в довгостроковому періоді.

На основі аналізу науково-теоретичних та практичних результатів дослідження продовольчої та енергетичної безпеки в умовах прогнозування розвитку державного резерву у довгостроковому періоді національної економіки, виявлення тенденцій та окреслення стратегічних напрямів реалізації процесів розвитку держави, можна зробити висновок, що дисертаційній роботі притаманні наукова новизна та практична спрямованість. Найбільш суттєвими положеннями наукової новизни, які виносяться на захист, є наступні:

вперше:

– розроблено модель прогнозування формування і підтримки мінімальних запасів сирової нафти та нафтопродуктів в Україні згідно з вимогами Директиви 2009/119/ЄС, яка базується на усереднених характеристиках щомісячних обсягів продажів та цін, що дає можливість оцінювати надходження до бюджету від додаткового акцизу;

удосконалено:

– визначення державного резерву як елемента національної безпеки з урахуванням відповідності ступеню відкритості української економіки та чинників впливу на рівень цін оптового та роздрібного ринків дизельного палива з урахуванням флуктуації цін нафти світового ринку, які посилюються внутрішнім оптовим ринком з лагом у 6 діб та згладжуються роздрібною торгівлею;

– методичні підходи щодо визначення середньозваженої величини рівня цін з використанням регресійного аналізу щодобової динаміки цін дизельного палива внутрішнього оптового ринку, в основу яких покладено 84 % дисперсії цін, яка визначається курсовою динамікою долара США та цінами на нафту світового ринку, які з лагом в 6 діб впливають на оптові ціни в Україні. Це дає можливість визначити маргінальне зростання цін, яке перевищує інтегровану зміну, зумовлену ціною на нафту та курсом долара;

– методичні підходи у відповідності моделі SARIMA для продажів, які підбираються програмою по принципу мінімізації похибки на базисному інтервалі, з урахуванням розрахунку надлишку роздрібної торгівлі, яка складає приблизно 20 % запасу, з яких 3,4 % – ПДВ, що створюється в роздрібній торгівлі. При наявності значних флуктуацій цін на нафту звичайний роздріб слугує демпфером між виробниками та споживачами, зменшуючи норму власної прибутковості;

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до флуктуації цін та відповідним лагом в часовому проміжку, що були використані при аналізі роздрібної торгівлі, з виявленням часового тренду, який описує зростання цін на 1 л дизельного палива з

швидкістю 11,7 %, що суттєво менше від темпів інфляції в країні за цей проміжок часу (23 %);

- підходи до прогнозування щомісячних даних спостережень за обсягом продажу дизельного палива з виявленням значної сезонної компоненти, що є підставою для твердження про сезонні коливання цін на ринку нафтопродуктів;

- економіко-математична модель динаміки обсягу продажу дизельного палива, яка вказує на те, що 50 % дисперсії пояснюється сезонними флуктуаціями попиту і 50 % – ціновими. Причому зростання ціни 1 л дизельного палива на 1 грн зумовлює зменшення обсягу на 2,1 млн л, при середньому обсязі продажу 115 млн л. Коефіцієнт еластичності обсягу продаж по ціні дорівнює -0,41;

- модель оцінки зростання цін на 1 л дизельного палива за рахунок зменшення попиту та збільшення величини надходжень до бюджету внаслідок запровадження додаткового акцизу величиною від 10 до 100 € на 1 т дизельного палива. Даному діапазону акцизів відповідає величина додаткових надходжень від 11 до 110 млн € в Україні;

- модель ARIMA – авторегресійна інтегрована модель ковзної середньої, що розроблено за трьома параметрами: порядок авторегресії, порядок різницевого оператора для приведення процесу до стаціонарності і порядок ковзної середньої, яка будується на підставі похибок оцінок процесу, що дало можливість встановити сезонну компоненту в обсязі продажу, яка задається зсувом у 12 місяців;

- наукове обґрунтування удосконалення структури управління державного резерву, з метою впливу на кінцеві результати діяльності, що дозволяє застосувати системний підхід, при аналізі основних економічних показників.

Ці та інші наукові здобутки автора мають наукове, теоретичне та практичне значення, є необхідним теоретико-методологічним базисом для розробки практичних рекомендацій щодо забезпечення продовольчої та

економічної безпеки по прогнозуванню розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки.

4. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено в у 23 наукових працях, з яких 2 колективні монографії, 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави та 10 тез наукових доповідей, 5 методичних рекомендацій., загальним обсягом 56,62 друк. арк., з яких особисто автору належить 36,71 друк. арк.

Заслуговує уваги апробація теоретичних положень дисертації на конференціях та семінарах, зокрема, доповідалися та обговорювалися на: Другій міжнародній науково-практичній конференції «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці» (м. Ужгород, 21–22 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах» (м. Ніжин, 23 квітня 2015 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Органічне виробництво і продовольча безпека» (м. Житомир, 23 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Economics, Management and Marketing» (м. Кошице, Словацька республіка, 16 вересня 2015 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми наук про життя та природокористування» (м. Київ, 28–31 жовтня 2015 р.); Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 10 лютого 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Ресурсозберігаючі технології та їх правова і економічна оцінка в сільськогосподарському виробництві» (м. Київ, 27–28 квітня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток кооперативного руху в Україні» (м. Київ, 24–25 травня 2016 р.);

швидкістю 11,7 %, що суттєво менше від темпів інфляції в країні за цей проміжок часу (23 %);

– підходи до прогнозування щомісячних даних спостережень за обсягом продажу дизельного палива з виявленням значної сезонної компоненти, що є підставою для твердження про сезонні коливання цін на ринку нафтопродуктів;

– економіко-математична модель динаміки обсягу продажу дизельного палива, яка вказує на те, що 50 % дисперсії пояснюється сезонними флуктуаціями попиту і 50 % – ціновими. Причому зростання ціни 1 л дизельного палива на 1 грн зумовлює зменшення обсягу на 2,1 млн л, при середньому обсязі продажу 115 млн л. Коефіцієнт еластичності обсягу продаж по ціні дорівнює -0,41;

– модель оцінки зростання цін на 1 л дизельного палива за рахунок зменшення попиту та збільшення величини надходжень до бюджету внаслідок запровадження додаткового акцизу величиною від 10 до 100 € на 1 т дизельного палива. Даному діапазону акцизів відповідає величина додаткових надходжень від 11 до 110 млн € в Україні;

– модель ARIMA – авторегресійна інтегрована модель ковзної середньої, що розроблено за трьома параметрами: порядок авторегресії, порядок різницевого оператора для приведення процесу до стаціонарності і порядок ковзної середньої, яка будується на підставі похибок оцінок процесу, що дало можливість встановити сезонну компоненту в обсязі продажу, яка задається зсувом у 12 місяців;

– наукове обґрунтування удосконалення структури управління державного резерву, з метою впливу на кінцеві результати діяльності, що дозволяє застосувати системний підхід, при аналізі основних економічних показників.

Ці та інші наукові здобутки автора мають наукове, теоретичне та практичне значення, є необхідним теоретико-методологічним базисом для розробки практичних рекомендацій щодо забезпечення продовольчої та

економічної безпеки по прогнозуванню розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки.

4. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено в у 23 наукових працях, з яких 2 колективні монографії, 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави та 10 тез наукових доповідей, 5 методичних рекомендацій., загальним обсягом 56,62 друк. арк., з яких особисто автору належить 36,71 друк. арк.

Заслугує уваги апробація теоретичних положень дисертації на конференціях та семінарах, зокрема, доповідалися та обговорювалися на: Другій міжнародній науково-практичній конференції «Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці» (м. Ужгород, 21–22 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах» (м. Ніжин, 23 квітня 2015 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Органічне виробництво і продовольча безпека» (м. Житомир, 23 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Economics, Management and Marketing» (м. Кошице, Словачка республіка, 16 вересня 2015 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми наук про життя та природокористування» (м. Київ, 28–31 жовтня 2015 р.); Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 10 лютого 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Ресурсозберігаючі технології та їх правова і економічна оцінка в сільськогосподарському виробництві» (м. Київ, 27–28 квітня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток кооперативного руху в Україні» (м. Київ, 24–25 травня 2016 р.);

Всеукраїнській науково-практичній конференції «Біорізноманіття України в забезпеченні продовольчої та енергетичної безпеки» (м. Мукачеве, 24–25 листопада 2016 р.); II Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 4 квітня 2017 р.); I Міжнародній науково-практичній відео-онлайн конференції «Інновації в освіті, науці та виробництві» (м. Мукачеве, 23–24 листопада 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив біоекономіки на просторовий розвиток територій» (м. Київ, 14–15 вересня 2018 р.); IV Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 15–16 лютого 2019 р.); V Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 7–8 лютого 2020 р.).

Кількість, обсяг, зміст та якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук та надають авторові право прилюдного захисту дисертації.

5. Наукове та практичне значення роботи, використання одержаних результатів дослідження.

Теоретико-практична цінність результатів дослідження обґрунтовується теоретичним узагальненням і окресленням нових підходів до вирішення проблеми продовольчої та економічної безпеки по прогнозуванню розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки, запропонованим на методологічному рівні механізмом формування мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів, через складові якого держава може впливати на формування попиту та пропозиції на ринку нафтопродуктів.

Практична цінність роботи полягає у розробці складових механізму механізмом формування мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів у

системі розвитку державного резерву, які впливають на формування попиту та пропозиції на ринку нафтопродуктів.

На теоретичному рівні розроблено підхід до оцінювання системи забезпечення продовольчої безпеки для встановлення причинно-наслідкових зв'язків і впливу факторів на неї на основі співвідношення обсягів державних запасів і запасів підприємств - суб'єктів ринку нафти і нафтопродуктів, а також співвідношення між обсягами сирової нафти і нафтопродуктів, які встановлюються Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра палива та енергетики з урахуванням структури балансу паливно-енергетичних ресурсів і ринкової кон'юнктури. Правильно обґрунтована необхідність імплементації проблеми продовольчої та економічної безпеки по прогнозуванню розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки та економічного зростання. Своєчасними є пропозиції щодо відновлення розвитку державного резерву з врахуванням міжнародного досвіду, передусім держав - членів ЄС, для забезпечення реалізації Концепції необхідно вжити заходів для: розроблення і прийняття нормативно-правових актів щодо створення, зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів; створення інституційної структури управління процесом створення, зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів, зокрема визначення органу виконавчої влади, який визначає у межах своїх повноважень обсяги запасів нафти і нафтопродуктів за видами, здійснює контроль за створенням, зберіганням, оновленням та використанням зазначених мінімальних запасів, а також управління процесом зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів; визначення порядку створення, зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів; залучення до створення мінімальних запасів усіх учасників ринку нафти і нафтопродуктів незалежно від форми власності; створення територіально розгалуженої мережі мінімальних запасів для забезпечення наявності запасу в обсязі 90-денного внутрішнього споживання нафти і нафтопродуктів.

Всеукраїнській науково-практичній конференції «Біорізноманіття України в забезпеченні продовольчої та енергетичної безпеки» (м. Мукачево, 24–25 листопада 2016 р.); II Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 4 квітня 2017 р.); I Міжнародній науково-практичній відео-онлайн конференції «Інновації в освіті, науці та виробництві» (м. Мукачево, 23–24 листопада 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив біоекономіки на просторовий розвиток територій» (м. Київ, 14–15 вересня 2018 р.); IV Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 15–16 лютого 2019 р.); V Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, 7–8 лютого 2020 р.).

Кількість, обсяг, зміст та якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук та надають авторові право прилюдного захисту дисертації.

5. Наукове та практичне значення роботи, використання одержаних результатів дослідження.

Теоретико-практична цінність результатів дослідження обґрунтовується теоретичним узагальненням і окресленням нових підходів до вирішення проблеми продовольчої та економічної безпеки по прогнозуванню розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки, запропонованим на методологічному рівні механізмом формування мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів, через складові якого держава може впливати на формування попиту та пропозиції на ринку нафтопродуктів.

Практична цінність роботи полягає у розробці складових механізму механізмом формування мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів у

системі розвитку державного резерву, які впливають на формування попиту та пропозиції на ринку нафтопродуктів.

На теоретичному рівні розроблено підхід до оцінювання системи забезпечення продовольчої безпеки для встановлення причинно-наслідкових зв'язків і впливу факторів на неї на основі співвідношення обсягів державних запасів і запасів підприємств - суб'єктів ринку нафти і нафтопродуктів, а також співвідношення між обсягами сировини нафти і нафтопродуктів, які встановлюються Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра палива та енергетики з урахуванням структури балансу паливно-енергетичних ресурсів і ринкової кон'юнктури. Правильно обґрунтована необхідність імплементації проблеми продовольчої та економічної безпеки по прогнозуванню розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки та економічного зростання. Своєчасними є пропозиції щодо відновлення розвитку державного резерву з врахуванням міжнародного досвіду, передусім держав - членів ЄС, для забезпечення реалізації Концепції необхідно вжити заходів для: розроблення і прийняття нормативно-правових актів щодо створення, зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів; створення інституційної структури управління процесом створення, зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів, зокрема визначення органу виконавчої влади, який визначає у межах своїх повноважень обсяги запасів нафти і нафтопродуктів за видами, здійснює контроль за створенням, зберіганням, оновленням та використанням зазначених мінімальних запасів, а також управління процесом зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів; визначення порядку створення, зберігання, оновлення та використання мінімальних запасів; залучення до створення мінімальних запасів усіх учасників ринку нафти і нафтопродуктів незалежно від форми власності; створення територіально розгалуженої мережі мінімальних запасів для забезпечення наявності запасу в обсязі 90-денного внутрішнього споживання нафти і нафтопродуктів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані теоретико-методологічні положення, науково-практичні рекомендації та висновки можуть використовуватися органами державної влади та управління з метою використання економічної стратегії в руслі якісних структурних перетворень економіки на користь реалізації політики, спрямованої на довгострокову перспективу.

Результати наукового дослідження знайшли практичне застосування, що підтверджується відповідними довідками про їх використання, зокрема: отримані результати дослідження використано Українським державним науково-дослідним інститутом «Ресурс» (далі – УкрНДІ «Ресурс») в організації якісного збереження матеріальних цінностей у державному резерві України з метою покращення роботи в довгостроковому періоді.

Основні положення, висновки та пропозиції дослідження щодо перспектив розвитку державного резерву в довгостроковому періоді, прийнято до використання Товариством з обмеженою відповідальністю «АГРОСОЛУМ».

Матеріали дослідження використовуються Науково-дослідним інститутом економіки та менеджменту НУБіП України і лягли в основу рекомендацій по удосконаленню основних методологічних підходів щодо формування цін на різні види продукції з використанням передового досвіду європейських країн.

Наведені в дослідженні теоретико-методологічні положення та інформаційно-аналітична база знайшли застосування в навчальному процесі у Національному університеті біоресурсів і природокористування України при розробці навчально-методичних матеріалів та викладанні дисциплін «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Історія економічної думки».

6. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зміст автореферату відповідає основним положенням, висновкам і рекомендаціям, які містяться в дисертаційній роботі. У ньому розкрито

основні результати, одержані в процесі дослідження, та ступінь новизни розробок. Структура і зміст автореферату відповідають вимогам нормативних документів. Наукові положення дисертації сформульовано коректно, за кожним із них визначено науковий результат, ступінь новизни та практичне значення.

7. Дискусійні положення та окремі зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, слід зробити деякі зауваження та відмітити наявність окремих дискусійних положень:

1. Вважаємо, що у дисертаційній роботі у першому розділі здобувачу необхідно було би ширше розкрити особливості теоретико-методологічних підходів меркантилізму, фізіократів і класичної політичної економії з питань щодо перспектив розвитку державного резерву в довгостроковому періоді та його значення у розвитку економіки, провести порівняльний аналіз основних постулатів їх представників (с. 36-40).

2. Доцільно було вказати фактори і яким чином вони будуть впливати на структуру формування державного резерву в довгостроковому періоді в частини економічної безпеки (рис 1.1 с. 43).

3. У дисертаційній роботі слід було б обґрунтувати концептуальні та методичні підходи щодо аналізу законодавчо-нормативної бази України з даної проблематики. На даний час у парламентських та урядових колах так і не склалося чіткого науково обґрунтованого та правового закріплення визначення цієї важливої, визнаної на світовому рівні, категорії. Доцільно зробити огляд законодавчої бази провідних країн світу (табл. 1.2) (с. 51).

4. Доцільним б було розглянути питання відсутності в Україні необхідних запасів нафти і нафтопродуктів унаслідок суттєвої залежності національної економіки від імпорту енергоносіїв, що становить загрозу енергетичній безпеці країни. У разі припинення надходжень нафти і

нафтопродуктів потребу в них країна зможе задовольняти протягом не більш як 10 днів за рахунок власного видобутку та наявних резервів (с.159-163).

5. Виникає необхідність більш точного прогнозу до 2030 року збільшити відповідно до міжнародних зобов'язань України передбачається створення інституційної структури з управління процесом формування, зберігання, оновлення та використання МЗНН, зокрема визначення Державного агентства резерву України центральним органом виконавчої влади, який згідно Закону про МЗНН встановлює обсяги запасів нафти і нафтопродуктів за видами на кожний календарний рік, здійснює контроль за створенням, зберіганням, оновленням та використанням МЗНН (с. 159-163).

6. При визначенні рівня причинно-наслідкових відношень і напрямків впливу між обраними компонентами економічного зростання виникає необхідність у довгостроковому моделюванні узагальнити розглянуті п'ять базових варіантів щодо прогнозування зведених витрат на створення і підтримку МЗНН України та зробити більш ширший висновок для довгострокового періоду з виміром оптимального розміру додаткового акцизу для створення МЗНН (с. 172-177).

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Ващенко Валентина Васильовича «Прогнозування розвитку державного резерву в довгостроковому періоді» є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Дисертант проявив високий рівень теоретичних знань, різнобічне володіння сучасними методиками і новими методами аналізу досліджуваної проблеми.

Отримані в роботі науково обґрунтовані результати в сукупності забезпечують вирішення наукової та практичної проблеми – розроблення положень та рекомендацій щодо забезпечення основних параметрів прогнозування розвитку державного резерву у довгостроковому періоді для розвитку національної економіки.

Виклад матеріалу у дисертаційній роботі послідовний і логічний.

Дисертація написана автором грамотно, висновки та пропозиції науково обґрунтовані. Тематика та зміст роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

За структурою, змістовим наповненням, новизною, важливістю й глибиною наукових розробок дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 та № 1159 від 30.12.2015), а її автор, Ващенко Валентин Васильович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

**доцент кафедри менеджменту, публічного управління та
адміністрування Подільського державного аграрно-технічного
університету,
кандидат економічних наук, доцент**

Т.В. Гоголь

Підпис Гоголь Т.В. засвідчую:

Учений секретар
вченої ради Подільського державного
аграрно-технічного університету,
канд. с.-г. наук
«12» листопада 2020 р.

О.Т. Кобернюк